

Tadeusz Sporek

Akademia Ekonomiczna w Katowicach

CHIŃSKO-HINDUSKA WSPÓLPRACA GOSPODARCZA NA PRZEŁOMIE XX I XXI WIEKU

1. Wstęp

Współczesna gospodarka światowa stawia przed najważniejszymi ugrupowaniami regionalnymi, instytucjami zarządzającymi i regulacyjnymi, a nawet gospodarkami narodowymi ważne cele i wyzwania. W warunkach powszechnej globalizacji i w epoce społeczeństwa informatycznego dokonuje się szybki proces przemieszczania się sił i tworzenia nowych centrów gospodarczych, a nawet politycznych. Obowiązująca triada przedstawiana w corocznych raportach UNCTAD wymaga korekty i wprowadzenia do dotychczasowego trójkąta USA, UE i Japonii nowych podmiotów, co stworzyłoby wielokąt uwzględniający gospodarki Chin i Indii¹.

Po uzyskaniu przez Indie niepodległości w 1947 r. stosunki indyjsko-chińskie układały się bardzo dobrze. W 1954 r. podpisano w Pekinie porozumienie dwustronne o handlu i stosunkach między chińskim regionem Tybet a Indiami. Ponadto w tym samym roku w New Delhi podpisano bilateralne porozumienie handlowe. Jednak w drugiej połowie lat 50. stosunki dwustronne zaczęły się nieco pogarszać. Indie utrzymywały dobre stosunki z USA, podkreślone wieloma wizytami na najwyższym szczeblu, udało im się uzyskać radziecką pomoc gospodarczą i militarną, podczas gdy stosunki ChRL z ZSRR bardzo się pogorszyły. Kulminacją rosnącego napięcia na spornej granicy było podjęcie przez wojska chińskie w 1962 r. ofensywy. Po upokarzającej porażce Indii w wojnie granicznej stosunki chińsko-indyjskie przez długi okres praktycznie nie istniały. Ponadto wzajemną niechęć pogłębiła geopolityczna rywalizacja ChRL z ZSRR, w ramach której ZSRR utrzymywał przyjazne stosunki z Indiami, a Chiny zawarły sojusz z Pakistanem².

¹ G.W. Kołodko, *Wędrujący świat*, Prószyński i S-ka, Warszawa 2008, s. 249.

² www.stosunkimiedzynarodowe.info (13.03.2008).

W 1988 r. odbyła się w Chinach przełomowa wizyta premiera Indii, podczas której uzgodniono powołanie wspólnej grupy roboczej ds. sporu granicznego a w 1992 r. podpisano porozumienie proceduralne, umożliwiające otwarcie handlu granicznego. W 1993 r. w Pekinie podpisano porozumienie „o utrzymaniu pokoju i spokoju” wzdłuż chińsko-indyjskiej linii faktycznej kontroli, w którym zobowiązywano się do redukcji wojsk w regionach granicznych „do minimalnego poziomu zgodnego z przyjaznymi i dobrosąsiedzkimi stosunkami”. Kiedy w 1998 r. Indie przeprowadziły testy z bronią jądrową, stosunki indyjsko-chińskie znalazły się ponownie w kryzysie. Stwierdzono wówczas, że Chiny są potencjalnym zagrożeniem dla Indii. Pekin ostro potępił indyjskie testy broni jądrowej, oskarżając Delhi o wywołanie nuklearnego wyścigu zbrojeń³.

Poprawa stosunków chińsko-indyjskich nastąpiła w 2003 r., kiedy podpisano pierwszą w historii wspólną deklarację dotyczącą zasad stosunków i wszechstronnej współpracy. Obie strony wyraziły dążenie do rozwoju „długoterminowego konstruktywnego partnerstwa” na podstawie „wzajemnego poszanowania i wrażliwości na obawy drugiej strony”⁴.

Obecna atmosfera na linii Delhi-Pekin wydaje się być najlepsza od wielu lat. Podczas wizyty premiera Chin w Indiach postanowiono ustanowić „strategiczne kooperatywne partnerstwo na rzecz pokoju i dobrobytu” oraz ogłoszono rok 2006 „rokiem przyjaźni Indii i Chin”. Dążenie do demokratyzacji stosunków międzynarodowych, a także do wielobiegowego porządku światowego, współpraca na forum WTO, w ramach grupy G-20 oraz walka z terroryzmem sprzyjały pogłębieniu strategicznego partnerstwa Indii z Chinami. Ponadto Pekin poparł starania Indii o uzyskanie statusu obserwatora w Szanghajskiej Organizacji Współpracy⁵.

15 stycznia 2008 r. w Pekinie przewodniczący Chin oraz premier Indii podpisali dokument „Wspólna perspektywa Chin i Indii w XXI wieku”, w którym stwierdzili, iż oba państwa będą w dalszym ciągu pogłębiać strategiczny dialog i współpracę w dziedzinie gospodarczo-handlowej, energetyki, nauki i techniki, a także infrastruktury i inwestycji⁶.

Ze względu na potencjał demograficzny, gospodarczy (według niektórych prognoz już w 2050 r. mogą to być dwie największe gospodarki na świecie), polityczny i wojskowy oraz nieustannie rosnącą rolę międzynarodową obu państw, stosunki chińsko-indyjskie w opinii wielu ekspertów staną się jednymi z najważniejszych stosunków bilateralnych w najbliższych latach⁷.

³ W. Pelka, *Globalne implikacje rozwoju gospodarczego Chin*, [w:] *Świat, Europa i Polska w dobie współczesnych przemian gospodarczych*, t. 1, red. T. Sporek, Akademia Ekonomiczna w Katowicach, Katowice 2008, s. 49-52.

⁴ Tamże.

⁵ *Rocznik Strategiczny 2005/2006*, s. 347-348.

⁶ M. Nowak, *Chiny i Indie planują dynamiczny rozwój wspólnego handlu*, biznesazja.bblog.pl (15.04.2008).

⁷ www.stosunkimiedzynarodowe.info (13.03.2008).

Wejście Chin do WTO, związane z ogromnymi zobowiązaniami, stało się symbolem potężnej fali liberalizacyjnej w świecie i globalizacji gospodarczej w ostatnim ćwierćwieczu. Jak słusznie zauważa E. Oziewicz, jest to zupełnie nowy kierunek, który wyznacza Chin, jeśli chodzi o zmianę swojej pozycji i polityki w regionie Azji Południowo-Wschodniej⁸.

2. Współpraca ekonomiczna Chin i Indii

Lata 90. XX wieku przyniosły w obu krajach olbrzymi wzrost gospodarczy, który wpłynął na zwiększenie wymiany handlowej pomiędzy tymi państwami. Według danych chińskich w 2005 r. wymiana dwustronna osiągnęła łącznie 18,7 mld USD, a w 2006 r. już 24,9 mld USD w porównaniu z 2,1 mld w 2000 r. i zaledwie 265 mln USD w 1991 r. W 2007 r. wymiana handlowa dwóch azjatyckich krajów wzrosła o ponad 50%, osiągając poziom 38,7 mld USD. Do roku 2010 strony planują osiągnąć w dwustronnej wymianie handlowej poziom 60 mld USD. Obecnie Chiny są drugim partnerem handlowym Indii, a Indie z kolei 10 partnerem handlowym Chin⁹.

W ostatnim czasie można zaobserwować wzrost znaczenia Chin i Indii w światowym rynku teleinformatycznym (ICT – *Information and Communications Technology*). Każdego roku oba kraje wypuszczają wielu doskonałych wykwalifikowanych absolwentów wyższych uczelni technicznych, w coraz większym stopniu konkurujących wiedzą i profesjonalizmem z Zachodem. Ponadto zmiany dokonujące się na rynku teleinformatycznym mogą się przyczynić do wzrostu bilateralnej wymiany towarowej i usług między Chinami i Indiami. Za dominacją Chin przemawia fakt, iż niedługo dorobek tamtejszych naukowców z zakresu wynalazków chronionych prawem autorskim i patentowym będzie porównywalny z tym osiąganym w krajach rozwiniętych technologicznie, tj. w państwach Europy Zachodniej i USA. Natomiast za dominacją Indii przemawiają głównie liczby.

W latach 1995-1996 rynek indyjskich usług IT był wart ok. 1 mln USD, a w 2004 r. jego wartość oszacowano już na 13 mld USD. Mimo że obecna współpraca między tymi krajami stanowi jedynie ułamek tego, czym obracają te dwa ośrodki z innymi państwami świata, to wielu specjalistów uważa, iż te proporcje ulegną zmianie, szczególnie w obszarze IT. Dlatego też nie bez powodu dla podkreślenia potencjału, jaki drzemie we wzajemnej współpracy Chin i Indii, używa się obecnie określenia „Chindia”¹⁰.

Indie i Chiny w coraz większym stopniu uczestniczą wspólnie w inicjatywach regionalnych i subregionalnych, jak np. Asian Regional Forum (ARF) i grupa BCIM (Bangladesz, Chiny, Indie, Myanmar).

⁸ Zob. szerzej: E. Oziewicz, *Dylematy rozwoju gospodarczego krajów Azji Południowo-Wschodniej na tle procesów globalizacyjnych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2007, s. 182-183.

⁹ Asian Development Bank, www.adb.org/key_indicators/2007/default.asp (13.02.2008).

¹⁰ D. Niedzielewski, „Chindia” – dominacja Chin i Indii w IT, www.networld.pl (23.04.2008).

Współpraca Chin i Indii z państwami ASEAN przebiega na wielu płaszczyznach; od energetyki, transportu, zdrowia, kultury, turystyki do badań naukowych, technologii, w tym ICT (technologia informacyjno-komunikacyjna). Ponadto bardzo dobrze rozwija się współpraca w ramach strefy wolnego handlu ASEAN – Indie i ASEAN – Chiny. Wzajemne obroty handlowe obu państw z ASEAN w 2006 r. wyniosły 168,66 mld USD, co stanowi ok. 12% całkowitych obrotów handlowych ASEAN¹¹.

Chiny i Indie są członkami jednego z najbogatszych pod względem posiadanych bogactw naturalnych regionu tworzącego ugrupowanie BCIM. Głównym celem organizacji jest pogłębianie wzajemnej współpracy gospodarczej z wykorzystaniem posiadanych zasobów. W 2008 r. BCIM osiągnęło całkowity obrót handlowy na poziomie 168 mld USD, co stanowi blisko 8% światowego obrotu handlowego. Największy udział w osiągniętym obrocie posiadają Chiny i Indie, bo aż 98%, tj. 165 mld USD. Podobnie kształtuje się sytuacja w obrocie wewnątrz ugrupowania. Z 46,9 mld USD osiągniętych w 2005 r. wymiana handlowa Chin wyniosła 22 mld USD, a Indii 18,6 mld USD, z czego największy obrót został osiągnięty pomiędzy obydwoma państwami¹².

3. Współpraca Rosji, Chin i Indii w ramach BRIC

BRIC – Brazylia, Rosja, Indie, Chiny to cztery mocarstwa regionalne, które według J. O’Neilla z Goldman Sachs¹³ do roku 2050 wyrosną na czołowe potęgi gospodarcze. Tworząc BRIC, bank wybrał z długiej listy krajów rozwijających się tylko te, które w ciągu kilkunastu najbliższych lat będą bezpośrednio konkurowały z największymi gospodarkami świata. W sposób naturalny odrzucił małe, chociaż perspektywiczne gospodarki. Większość z nich, nawet zachowując wysokie tempo wzrostu, nie będzie w stanie zbliżyć się do parametrów BRIC. Każdy z krajów ugrupowania ma co najmniej jeden wyjątkowy atrybut, który wyróżnia go na tle pozostałej trójki, a ich odmienność geograficzna dodatkowo motywuje słuszność tego wyboru, a mianowicie:

- Brazylia – przez wiele lat stosowała strategię rozwoju opartą na rozwijaniu produkcji substytucyjnej wobec importu, w wyniku czego kraj ten uzależnił się od eksportu kawy oraz ograniczył rolnictwo;

¹¹ www.aseansec.org (27.04.2008).

¹² M. Rahman, W.B. Shadat, *BCIM Economic Corporation: Prospect and Challenges*, Centre for Policy Dialogue 2007, www.cpd-bangladesh.org (27.04.2008).

¹³ Goldman Sachs Group Incorporated (w skrócie Goldman Sachs) jest jednym z największych banków inwestycyjnych na świecie. Goldman Sachs działa jako doradca finansowy dla największych firm, rządów i najbogatszych rodzin na świecie. Jim O’Neill jest jednym z głównych ekonomistów banku.

- Rosja jest przykładem gospodarki transformującej się, która opiera swój rozwój na bogatych złożach surowców w połączeniu z doskonałą koniunkturą światową na rynku surowcowym;
- Indie swój wzrost gospodarczy opierają na rozwoju technologii informatycznych, przy utrzymaniu pewnego poziomu produkcji przemysłowej;
- Chiny są postrzegane jako kraj, którego rozwój bazuje na ekstensywnym wykorzystaniu zasobów, głównie siły roboczej, a także kapitału¹⁴.

Obecnie ocenia się, iż wpływ krajów należących do BRIC na gospodarkę światową staje się coraz większy. Według ocen Goldman Sachs udział tych państw we wzroście światowego PKB wyniósł ok. 28%, a według parytetu siły nabywczej prawie 55%. Zauważalnie wzrasta również udział krajów BRIC w światowej wymianie handlowej. Ich udział w 2006 r. wyniósł ok. 12%, przy czym warto dodać, iż uległ on podwojeniu od 2001 r.¹⁵

Rosnąca aktywność gospodarcza krajów BRIC prowadzi również do dynamicznego wzrostu wymiany handlowej pomiędzy tymi czterema krajami. Zgodnie z oceną Goldman Sachs ich udział stanowił w 2000 r. blisko 5% obrotów światowych, natomiast w 2004 r. wzrósł już do ok. 8%¹⁶.

W tab. 1 przedstawiono wielkość wzajemnych obrotów handlowych krajów BRIC w 2006 r. Można zauważyć, iż wielkość wewnętrznej wymiany handlowej krajów BRIC stanowi prawie 10% całkowitej wymiany handlowej poszczególnych krajów. Wyjątek stanowią jedynie Chiny, których obrót handlowy pomiędzy krajami BRIC stanowi 4% całkowitej wymiany¹⁷.

W przyszłości można się spodziewać jeszcze większego wzrostu wymiany handlowej pomiędzy tymi krajami. Sytuacja ta wynika z tego, że dla wszystkich gospodarek BRIC przewidywany jest dalszy dynamiczny wzrost gospodarczy. Ponadto kraje te opierają swój rozwój na różnych czynnikach bazowych, które są pomiędzy sobą komplementarne. Prezentują też podobne modele prowadzenia polityki gospodarczej, szczególnie w stosunku do relacji z zagranicą, w tym dążenie do utworzenia nowych biegunów światowego rozwoju gospodarczego i osłabienia pozycji dotychczasowych liderów¹⁸.

¹⁴ Rosja – wewnętrzne i zewnętrzne aspekty funkcjonowania gospodarki, Ministerstwo Gospodarki – Departament Analiz i Prognoz, Warszawa 2007, s. 50.

¹⁵ S. Borowski, S. Haberla, *Indie – narodziny drugiego azjatyckiego giganta?*, [w:] *Procesy integracyjne w regionie Azji i Pacyfiku*, red. B. Drelich-Skulska, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 13, UE, Wrocław 2008, s. 238-244.

¹⁶ Tamże, s. 52.

¹⁷ Tamże.

¹⁸ T. Sporek, *Unia Europejska a ugrupowania regionalne Azji i Pacyfiku oraz Ameryki Łacińskiej*, [w:] *Globalizacja a konkurencyjność w gospodarce światowej*, red. M. Noga, M.K. Stawicka, CeDeWu.pl, Warszawa 2008, s. 161-167.

Tabela 1. Wielkość obrotów handlowych pomiędzy krajami BRIC w 2006 r. (w mld USD)

Wyszczególnienie	Brazylia	Rosja	Indie	Chiny	Świat
Brazylia	–	3,71	2,41	16,33	228,87
Rosja	3,71	–	3,89	28,67	439,05
Indie	2,41	3,89	–	25,57	303,29
Chiny	16,33	28,67	25,57	–	1 761,08
Świat	269,72	468,62	296,10	1 760,40	–

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://www.customs.ru/ru/stats/arhiv-stats-new/popup.php?id286=364>, <http://indianembassy.org.br/default.htm>, <http://stat.wto.org/CountryProfile?WSDBCountryPFView.aspx?Language=E&Country=BR,CN,IN,RU>, www.adb.org/key_indicators/2007/default.asp, http://www.poloniatrade.org.br/polonia_pol/poradnik.pdf.pdf (5.05.2008).

Kraje BRIC notują coraz większy napływ strumieni bezpośrednich inwestycji zagranicznych. W 2006 r. do Brazylii, Rosji, Indii i Chin napłynął kapitał o łącznej wartości 134,16 mld USD, tj. prawie 25% więcej niż w roku 2005 i 34% więcej niż w 2004 r. Natomiast całkowity odpływ BIZ w 2006 r. kształtował się na poziomie ok. 72 mld USD, tj. prawie 140% więcej w stosunku do roku 2005 (tab. 2)¹⁹.

Tabela 2. Napływ i odpływ strumieni bezpośrednich inwestycji zagranicznych (FDI floks) z krajów BRIC w latach 2004-2006 (w mln USD)

Kraj	Napływ BIZ			Odpływ BIZ		
	2004	2005	2006	2004	2005	2006
Brazylia	18 146	15 066	18 782	9 807	2 517	28 202
Rosja	15 444	12 766	28 732	13 782	12 763	17 979
Indie	5 771	6 676	16 881	2 179	2 495	9 676
Chiny	60 630	72 406	69 768	5 498	12 261	16 130

Źródło: World Investment Report 2007, UNCTAD, s. 251-254.

Aktywność krajów BRIC na arenie międzynarodowej daje się również zauważyć poprzez rosnącą liczbę wielkich korporacji pochodzących z tych właśnie państw. Jest to widoczne szczególnie w sektorze paliwowo-energetycznym. Na początku lat 90. pierwszą dwudziestkę największych firm tego sektora tworzyło 11 firm amerykańskich i 9 europejskich. Obecnie, według stanu z 2007 r., w strukturze tej nastąpiła zmiana na korzyść krajów BRIC, z których 7 firm znajduje się wśród największych 20 w danym sektorze. Spośród firm rosyjskich wymienia się Gazprom, Rosneft, Lukoil oraz Surgutneflegas. Do pozostałych zalicza się: z Brazylii Petrobras, chiński Sinopec oraz z Indii Oil&Natura Gas. Wzmacnia się również pozycja firm z krajów BRIC w czołówce światowych koncernów w innych branżach, m.in. w bankowości, ubezpieczeniach i górnictwie²⁰.

¹⁹ World Investment Report 2007, UNCTAD, s. 251-254, www.unctad.org/Templates/WebFlyer.aspx?intItemID=4361&lang=1 (05.05.2008).

²⁰ Rosja – wewnętrzne i zewnętrzne aspekty..., s. 53.

Tabela 3. Lista firm pochodzących z krajów BRIC w rankingu „Financial Times Magazine” Global 500

Miejsce w rankingu		Nazwa firmy	Kraj	Wartość rynkowa (w mld USD)
2007	2006			
6	10	Gazprom	Rosja	245,91
9	–	Industrial and Commercial Bank of China	Chiny	224,79
23	–	Bank of China	Chiny	165,51
35	–	China Construction Bank	Chiny	128,53
41	–	China Life Insurance	Chiny	116,28
50	48	Petrobras	Brazylia	105,88
53	–	Sinopec	Chiny	104,01
68	–	Rosneft	Rosja	88,50
74	117	Vale do Rio Doce	Brazylia	86,14
95	76	Lukoil	Rosja	73,49
103	232	Superbank of Russia	Rosja	70,48
131	234	Unified Energy System	Rosja	58,10
152	94	Surgutneftegas	Rosja	51,33
166	–	Bank of Communications	Chiny	47,07
182	284	Reliance Industries	Indie	43,87
187	158	Oil&Natura Gas	Indie	43,21
196	–	Ping An Insurance	Chiny	41,67
205	205	Bradesco	Brazylia	40,85
208	222	Banco Itau	Brazylia	39,72
239	376	MMC Norilsk Nickel	Rosja	35,36
244	266	Ambev	Brazylia	34,73
257	443	Bharti Artel	Indie	33,29
265	–	China Merchant Bank	Chiny	32,44
313	286	National Thermal Power	Indie	28,41
319	367	Tata Consultancy Services	Indie	27,72
331	362	Banco Brasil	Brazylia	26,90
345	414	Infosys Technologies	Indie	25,83
469	–	Reliance Communications	Indie	19,76
475	–	Mobile Telesystems	Rosja	19,61
487	–	Itausa	Brazylie	19,30
500	430	Wipro	Indie	18,69

Źródło: BRICs and Beyond Goldman Sachs Global Economic Group 2007, s. 157, http://www.ft.com/cms/cms/s/0/ad53b3b3b2-2586-11dc-b338-000b5df10621,dwp_unid=5a16620a-f178-11da-940b-0000779e2340.html?ncllick_check=1 (05.05.2008).

Dokonujące się zmiany będą skutkowały wzrostem znaczenia gospodarek państw BRIC na świecie. Zgodnie z raportem Goldman Sachs „BRICs and Beyond” ocenia się, że w 2050 r. PKB krajów BRIC będzie ok. 50% większe niż krajów grupy G6, tj. Kanady, Francji, Niemiec, Włoch, Japonii, wielkiej Brytanii oraz Stanów Zjednoczonych. Pod względem wielkości gospodarek na prowadzenie wyjdą Chiny z prognozowanym PKB 38 520 mld USD²¹.

²¹ *BRICs and Beyond, Goldman Sachs Global Economic Group 2007*, s. 149, http://www.ft.com/cms/cms/s/0/ad53b3b3b2-2586-11dc-b338-000b5df10621,dwp_unid=5a16620a-f178-11da-940b-0000779e2340.html?ncllick_check=1 (5.05.2008) oraz *Rosja – wewnętrzne i zewnętrzne aspekty...*, s. 54.

4. Zakończenie

Kryzys finansowy zapoczątkowany na przełomie lat 2008/2009 wprowadza poważną korektę i zmianę dotyczącą zarówno Chin, jak i gospodarki indyjskiej. Szczególnie w Chinach narastają niepokoje społeczne co do utrzymania tempa wzrostu gospodarczego, zwiększenia dochodów ludności i stabilności społecznej. Utrzymanie względnego spokoju w czasach głębokiego kryzysu, który dotknął także Chiny, jest największym wyzwaniem, przed jakim stoją Chiny, stwierdził niedawno premier Wen Jiabao²². Pojawiły się informacje, że ok. 20 mln z ponad 100 mln chłopów, którzy jeszcze niedawno znajdowali doraźne zatrudnienie w miastach, musiało wrócić na wieś, bo brakuje dla nich pracy. Premier Chin wyraził przekonanie, że gospodarce uda się utrzymać tempo wzrostu PKB w wysokości 8%, niezbędne według wielu ekspertów do zachowania równowagi. Premier zasygnalizował również możliwość historycznego przełomu w Cieśninie Tajwańskiej, którego finałem będzie podpisanie układu pokojowego z tym regionem²³.

Literatura

- Asian Development Bank, www.adb.org/key_indicators/2007/default.asp.
- Borowski S., Haberla M., *Indie – narodziny drugiego azjatyckiego giganta?*, [w:] *Procesy integracyjne w regionie Azji i Pacyfiku*, red. B. Drelich-Skulska, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 13, UE, Wrocław 2008.
- BRICs and Beyond, Goldman Sachs Global Economic Group 2007*, http://www.ft.com/cms/cms/s/0/ad53b3b3b2-2586-11dc-b338-000b5df10621,dwp_unid=5a16620a-f178-11da-940b-0000779e2340.html?ncllick_check=1.
- Kołodko G.W., *Wędrujący świat*, Prószyński i S-ka, Warszawa 2008.
- Niedzielewski D., „Chindia” – dominacja Chin i Indii w IT, www.networld.pl.
- Nowak M., *Chiny i Indie planują dynamiczny rozwój wspólnego handlu*, biznesazja.bblog.pl.
- Oziewicz E., *Dylematy rozwoju gospodarczego krajów Azji Południowo-Wschodniej na tle procesów globalizacyjnych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2007.
- Pekin wierzy, że pokona kryzys*, „Rzeczpospolita” z 6 marca 2009.
- Pelka W., *Globalne implikacje rozwoju gospodarczego Chin*, [w:] *Świat, Europa i Polska w dobie współczesnych przemian gospodarczych*, t. 1, red. T. Sporek, Akademia Ekonomiczna w Katowicach, Katowice 2008.
- Rahman M., Shadat W.B., *BCIM Economic Corporation: Prospect and Challenges*, Centre for Policy Dialogue 2007, www.cpd-bangladesh.org.
- Rocznik Strategiczny 2005/2006.
- Rosja – wewnętrzne i zewnętrzne aspekty funkcjonowania gospodarki*, Ministerstwo Gospodarki – Departament Analiz i Prognoz, Warszawa 2007.

²² *Pekin wierzy, że pokona kryzys*, „Rzeczpospolita” z 6 marca 2009.

²³ Zob. „Polityka” z 21 lutego 2009.

Sporek T., *Unia Europejska a ugrupowania regionalne Azji i Pacyfiku oraz Ameryki Łacińskiej*, [w:] *Globalizacja a konkurencyjność w gospodarce światowej*, red. M. Noga, M.K. Stawicka, CeDeWu.pl, Warszawa 2008.

Word Investment Report 2007, UNCTAD, www.unctad.org/Templates/WebFlyer.asp?intItemID=4361&lang=1.

www.aseansec.org.

www.stosunkimiedzynarodowe.info .

THE CHINESE-INDIAN ECONOMIC CO-OPERATION AT THE TURN OF THE XX AND XXI CENTURY

Summary

The turn of the XX and XXI century sees the growing importance in the world economy of the two most rapidly developing and most important after Japan economies, which are China and India. In 2007, the trade volume of these countries reached the level of USD 39 billion. The co-operation of these countries in the ASEAN group involves the following sectors: energy, transport, health protection, culture, tourism, and scientific research, inclusive of IT & teleinformatic technology.